

Sergüzeşt-i İstanbul

Saro Dadyan

İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2019, 280 sayfa, ISBN: 978-605-2070-59-8

Talha ÖZDEMİR*

İstanbul'un yakın tarihine bakış atacağımı düşünerek okumaya başladığım bu kitap birkaç sayfa sonra bana hayır bu bir tarih kitabı değil dedirtti. Peki bu okuduğum kitap hangi kategoriye girerdi? Buna hala tam olarak karar veremedim. Bir hatırat mı? Tam olarak değil. Peki bir deneme mi? Tam olarak o da değil. Bu konulara olumlu ve olumsuz eleştirilerimi daha sonra açıklayacağım. Öncelikle kitabın içeriğinden biraz bahsetmek gerekir. Bu yazıda elimden geldiğince Sergüzeşt-i İstanbul kitabını tanıtır okumak isteyen veya merak edenlere bir nebze ışık tutmaya çalışacağım. Ancak öncesinde yazar hakkında edinebildiğim malumatı sizinle paylaşmak isterim.

Bu kitabı yazdığı sıralar Koç Üniversitesi Karşılaştırmalı Tarih ve Toplum Bilimleri programında yüksek lisansına devam eden yazar bugünlerde ise Bahçeşehir Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları Merkezinde araştırmacı olarak çalışmalarına devam etmektedir. Osmanlı son döneminde Gayrimüslim ve Ermeni konuları ağırlıklı olmak üzere farklı çalışmaları da bulunmaktadır.

Sergüzeşt-i İstanbul kitabını eğer bir tarih kitabı olarak ele almaya kalkarsak hem bu esere haksızlık etmiş oluruz hem de akademik açıdan sıkıntılı bir eser karşımıza çıkardı. Eserde anlatılan olaylara dair kaynak gösterilmiyor. Kitabın sonunda bir kaynakça kısmı bulunuyor ancak kitap içinde paragraf ve cümlelerin sonunda atıf yapılmıyor, kaynakçanın hangi bölüm, paragraf veya cümlelere ait olduğu belirtilmiyor. Bunun yanı sıra vakalar oldukça yüzeysel ve kitabın her sayfasında farklı bir vakadan bahsediliyor.

* Talha Özdemir, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisans 4. Sınıf, talha199453@gmail.com

Tarih Kritik (7) 4 History Critique | Ekim/October 2021

Eserde kimi zaman tarihi bir olay anlatılırken bir anda kendinizi yazarın hatıraları içinde bulabiliyorsunuz. Eserde beklentilerimi bulamama sebeplerimden biri başında bir önsöze sahip olmamasıydı, yazar anlatmak istediğini, bu eser ile varmak istediği amacı anlatmış olsaydı okumaya başlamadan önce ne ile karşılaşacağımı bilir ve bu bağlamda okumama, yapacağım çıkarım ve gözlemlere faydası olurdu. Kitabın ilk sayfalarında 5 bölümlük bir içindekiler kısmından sonra kendimi bir anda konun içinde buldum. Ancak evvelinde de ifade ettiğim gibi bu duruma kötü gözüyle bakmak çok doğru olmayacaktır. Çünkü bu kitabın akademik bir iddiası yok daha çok yazarın bazen bilgilerini bazen hatıralarını ve düşüncelerini aktardığı deneme tadında bir eser olmuş.

Eserin içeriğinden biraz bahsedecek olursak kitap kendi içinde altı ana başlığa ayrılıyor, bu başlıklar da kendi içlerinde birçok bölüme ayrılmaktadır. Kitabın ilk kısmı kitabın en uzun bölümü olan “İstanbul’dan Mekanlar” başlığıdır. Bu bölüm aslında benim görüşümce kitabın ana omurgasını oluşturan bölümdür. Birinci ve ikinci bölümün yanında diğer bölümler biraz fazladan yazılmış hissi veriyor. Ancak eserin tarz olarak bunu yapmasının abes olmadığını da belirtmem gerekir. İlk bölüm Sultan Abdülmecid döneminde İstanbul’un Avrupa metropollerini gibi bir şehre dönüşmesi için yaptırdığı projelerden başlayıp sırası ile Abdülaziz ve II Abdülhamid’in başarısız olan projelerinden yüzeysel ve kısaca bahsederek Cumhuriyet döneminde yapılan İstanbul değişimlerine değinmiştir. Cumhuriyet döneminden nispeten biraz daha uzun bahsedilmiştir. Eserde yazar aralara girerek kendi hatıralarından bahsetmiştir. Bundan sonra bölümün büyük kısmında İstanbul’un Gayrimüslim yapıları ve kültüründen bahsedilmiştir. Bölümün kalan kısmında İstanbul’un eski konakları ve köşklerinden bahsedilmiş özellikle Kavalalı Mehmed Ali Paşa ailesinin İstanbul’da bıraktığı mimari eserlerden bahsedilmiş özellikle Bebek semti üzerinde durulmuştur. Bölümün devamında zamanında Anadolu’dan İstanbul’a getirilen Katolik Ermeni Köçeoğlu ailesinin İstanbul’daki izlerinden bahsedildikten sonra Kadıköy Yeldeğirmeni semtinin günümüz ve tarihinden bahsedilerek bu bölüm nihayete ermiştir. Eserin İkinci Bölümü İstanbul’dan Simalar adı altında İstanbul’da yaşamış ya da şehrin kültürüne bir şekilde dokunmuş şahıslardan bahseder. İlk olarak Osmanlı Ermeni büyükleri arasında önemli yeri olan Kazaz Artin Amira Bezciyan dan bahsedip Sultan II Mahmud ile ilişkisinden bahsettikten sonra kısaca Müşir Deli Fuat Paşa’ya değindikten sonra sırası ile Cebel-i Lübnan Valisi Artin Davud Paşa, Marko Paşa ve meşhur değimin kökeninden, Hagop Baronyan ve Ermeni Osmanlı Nazırı İstanbullu Efendi’den bahsetmiştir. Önceden bahsettiğim gibi bundan sonra hacim açısından küçük bölümleri geçilmiş ve Üçüncü Bölüm “İstanbul’dan Olaylar” gelmektedir. Bu bölümde Sultan II. Mahmud ve II. Abdülhamid ile ilgili birkaç konudan bahsedildikten sonra Dördüncü Bölüm “İstanbul’da İz Bırakanlar” kısmına geçilmiştir. Bu bölüm İkinci Bölüm ile benzer olarak İstanbul’daki bazı önemli şahıslardan bahsederken Beşinci Bölüm “İstanbul’dan Ziyafetler.” Altıncı Bölüm “Hayallerde Yaşayan İstanbul” başlıkları ile okuyucuya sunulmuştur. Yazıyı uzatmamak adına kitapta da gayet kısa bahsedilen son kısımlara değinmeyi gereksiz gördüm. Bundan sonra kaynakça bölümü gelmektedir. Ancak burada şöyle bir sorun var. Eser içinde kaynaklara herhangi bir dipnot ile atıf yapılmamış sadece kitabın sonuna bir kaynakça koyulmuş. Yine kaynakçada bir dipnot ile kaynakça içinde makale ve arşiv belgelerine yer verilmediği notu düşülmüş.

Kitap hakkındaki görüş ve eleştirilerimi söylemem gerekirse, eserin bir önsözü olmaması nasıl bir kitap okuyacağımız, ya da yazarın hedefini, amacını anlamak konusunda zorluklara sebep oluyor ve kitapta bir eksiklik hissettiriyor. Bunun yanında kitabın benim için en büyük eksiği yukarıda bir kez daha bahsettiğim gibi cümle veya paragrafların sonunda bir dipnot veya kaynakçaya atıf bulunmuyor. Son kısımda olan kaynakçanın hangi kısım veya bölümlere ait olduğu bilinmiyor. Dipnot eksikliği sebebi ile konuların hangi kısımlarının kaynaklardan hangi kısımlarının şifahi bilgiler olduğunu ayırt etmek mümkün olmuyor. Bu husus eser için çok ciddi bir sorun oluşturuyor. Kitapta bir konu bütünlüğü bulunmuyor. Bir kişi veya olaydan bahsedildikten sonra diğer konu çok farklı önceki bölümler ile herhangi bağlantısı olmayan meseleler olabiliyor.

Sonuç olarak hatıralar ve tarihi olayların harmanlandığı okuması kolay ve eğlenceli bir kitap ortaya çıkıyor. Kitabın dipnot ve atıf eksikliği ciddi bir sorun oluştururken Osmanlı son dönemi ve Cumhuriyet dönemi ile alakalı bazı ilgi çekici olaylar veya önemli şahsiyetler içeren bu eser akademik olarak bir örnek teşkil etmeyip yakın İstanbul tarihini ufak anekdotlar şeklinde okumaktan hoşlanan ve İstanbul'un tarihini merak edenler için güzel ve ilgi çekici olacaktır. Akademik alana hitap etmemesi ile akademik araştırma yapanlara tavsiye edemeyeceğim bir eser oldu.